MATERIALETS KRETSLØP

Beate Petersen

Da jeg gikk på Kunstakademiet på slutten av 1990-tallet, leste jeg om en dansk kurvfletter som sa at det repetitive og monotone håndverket ga ham tilgang til lag i bevisstheten som han ellers ikke hadde kontakt med. Senere, når jeg gjorde noe som var tidkrevende og kjedelig, prøvde jeg å huske på akkurat det. På Kunstakademiet den gangen var det imidlertid Joseph Kosuth som gjaldt. Kunsten handlet om avmaterialisering, om konsepter og manifestasjon av ideer, om prosessorienterte og relasjonelle praksiser – ikke om tradisjonsforankrede, håndverksbaserte teknikker, langt mindre kurvmakeri.

På den tiden hadde heller ikke 10 000 mennesker mistet livet i Tyskland i løpet av én eneste måned som følge av ekstremvarme, skogbranner hadde ikke drevet hele landsbybefolkninger på flukt i Frankrike og Spania, og digitale verktøy hadde ennå ikke lagt beslag på vår oppmerksomhet.

For rundt 15 år siden ble interessen for tekstilkunst vekket på nytt. Taktile og materialnære arbeidsmetoder fikk større plass, det samme gjorde utforskningen av farge, tekstur, overflate og rom. Samtidig så man at mange kunstnere, særlig de yngre, tok med seg 1990-tallets idébaserte kunstforståelse inn i større prosjekter, der håndverksbaserte praksiser inngikk på lik linje med andre materialer og virkemidler. Liilian Saksis arbeider kan sees i sammenheng med denne vendingen. Samtidig trekker hun veksler på eldgamle håndverkstradisjoner. *Dubbel horisont (grön)* (2025) er utført i en teknikk som kalles sprang, og som hos Norges Husflidslag er oppført som rødlistet. Det spesielle ved denne teknikken er at den, i motsetning til vev, ikke har innslag. I stedet flettes og slynges renningstrådene sammen slik at det dannes et diagonalt mønster. Dessuten står deler av renningen uflettet.

De eldste tekstilfunnene laget i sprang er fra Egypt omkring år 2000 fvt., de eldste i Norge stammer fra 300–400 evt. Saksis arbeid skriver seg altså inn i en lang tradisjon som forbinder en fjern fortid med en fremtid der bærekraft, materialforvaltning og menneskets plass i naturens kretsløp nødvendigvis vil stå sentralt. Ofte tenker jeg på hvor mye arbeid som skal til for å tilveiebringe alt det jeg forbruker til daglig, fra blyanten jeg skriver denne teksten med – vi aktiverer visstnok flere deler av hjernen når vi formgir bokstavene for hånd – til maten jeg spiser mens jeg jobber, og maskinen jeg til slutt skriver teksten inn på. Hvor mye energi har det kostet å utvinne, bearbeide, tilvirke og transportere alt sammen? Hvor mange hender har vært involvert underveis? Skulle jeg selv skaffet maten til veie, for eksempel, ville jeg aldri fått tid til noe annet.

I Saksis tilfelle er imidlertid kretsløpet nærmest perfekt sluttet. Sammen med mann, barn og åtte sauer bor hun på en gård på Skotterud i Eidskog kommune. Sauenes eneste oppgave er å levere materiale til Saksis kunstproduksjon, mens kunsten på sin side finansierer saueholdet. Den nære, daglige kontakten med dyrene bidrar til å holde henne i øyeblikket, sa Saksi

Liilian Saksi har laget arbeidet *Dubbel horisont (grön)* (2025) med farget og håndspunnet garn i sprangteknikk. Ull fra sauene Hilma, Lilja, Majlis og Tesa. Øverste bilde: Mauno, Liilian og Majlis. Foto: Stine Camilla Stenseth. Under: Spinning. Foto: Hanne Bjugstad.

i et intervju for et par år siden. Sauene lever hele liv, er tett forbundet med sine eiere og inngår ikke i det vanlige produksjonsløpet med lamming og slakt. I *Dubbel horisont (grön)* er det sauen Majlis, oppkalt etter farmorens søster, som har levert materialet, i tillegg til de tre sauene Hilma, Lilja og Tesa fra foreldrenes gård i Sverige. De holdes etter de samme etiske prinsippene som Saksis sauer, og er hovedsakelig av den gamle svenske saueraseN klövsjöfår, som i likhet med spælsauen kjennetegnes av sin lange, glansfulle ull.

Med unntak av klippingen, som hun får hjelp til, står hun for hele arbeidet selv: Hun bløtlegger, tørker og karder ullen, før hun til slutt spinner og farger den. I *Dubbel horisont (grön)* er det brukt tre ulike garn: ett lilla tvunnet med hvitt og to hvite med forskjellig tekstur. De to hvite er dyppet i grønt fargebad, slik at overgangen mellom det hvite og grønne skimtes bak det tofargede laget, og dermed danner en litt uklar horisont.

Alt er imidlertid ikke natur: Til monteringen bruker hun gjerne pleksiglass, som utgjør en subtil kontrast til ullarbeidet og skaper friksjon mellom det industrielt fremstilte og det naturlige. Fargene er også syntetiske, dels fordi hun da får større kontroll over innfargingen, dels fordi ullen beholder sin glans, og dels fordi plantefarging er enormt tidkrevende. Alt forarbeidet knyttet til å behandle og klargjøre ullen tar allerede langt mer tid enn å lage selve verket. Det er heller ikke en fiber i garnet Saksi ikke har berørt med fingrene. «Å være fysisk sysselsatt legger ofte til rette for veldig klare og tydelige tanker eller ideer, noen ganger også løsninger», sa Saksi i et intervju om det å spinne. Med andre ord: Når hendene er i bruk, fungerer hodet på en annen måte. Spinningen holder arbeidsprosessen i gang, mens tankene finner sin egen vei.